

Біляєва В. Ю.

аспірант кафедри банківської справи

Харківського національного економічного університету

імені Семена Кузнеця

м. Харків, Україна

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ У БАНКІВСЬКУ ПРАКТИКУ

Різка зміна умов введення банківського бізнесу, викликана банківською кризою, змушує вітчизняні банки шукати нові засоби забезпечення їх стійкого функціонування. Для досягнення цієї мети банки починають активно запроваджувати різні фінансові інновації у операційну діяльність, зокрема створювати нові банківські продукти, вдосконалювати технології, здійснювати реінжиніринг існуючих бізнес-процесів, та проводити організаційні зміни. Проте, може трапитись так, що вибір напрямку та виду фінансової інновації не є достатньо обґрунтованим, що у більшості випадків підвищує імовірність виникнення ризиків та дестабілізації ситуації у майбутньому. Саме тому виявлення пріоритетних напрямів запровадження фінансових інновацій та вибір найбільш доцільних з них є запорукою забезпечення стійкого функціонування банку та збереження його конкурентних позицій на ринку.

Інноваційна діяльність відіграє дуже важливу роль у забезпеченні стійкого та ефективного функціонування банків, про що свідчить велика кількість праць як вітчизняних так і зарубіжних дослідників з цієї тематики, серед яких: Л. А. Аврамчук [1], С. М. Козьменко [2], Ю. М. Петрушенко [3], П. Гордан [4] та ін. Однак наразі відкритими залишаються певні питання, які потребують подальшого дослідження, зокрема недостатньо зрозумілим є, яким чином необхідно обґрунтовувати вибір напрямів запровадження фінансових інновацій та їх видів, які є найбільш доцільними та ефективними для

досягнення фінансових цілей банку, зокрема забезпечення бажаного рівня фінансової стійкості.

За результатами попередніх досліджень автора було встановлено, що всю сукупність банків України можна поділити на три кластери: з високим, середнім та низьким рівнем фінансової стійкості, а також було визначено групи банківських операцій, які найбільшим чином впливають на рівень фінансової стійкості у кожному кластері. Так, для банків з високим та середнім рівнем фінансової стійкості це депозитні операції, а для банків із низьким рівнем фінансової стійкості – кредитні операції. У кожній групі банків було виявлено можливі напрями запровадження фінансових інновацій шляхом аналізу структури депозитних та кредитних операцій у розрізі клієнтів. Відтак, було встановлено, що для банків з низьким рівнем фінансової стійкості пріоритетним напрямом запровадження фінансових інновацій є кредитування юридичних осіб. У цій групі питома вага банків з часткою кредитів юридичним особам більше 50% сукупного кредитного портфелю становить 77%. Стосовно банків другої (з високим рівнем фінансової стійкості) та третьої (з середнім рівнем фінансової стійкості) групи, то для них доцільним є розроблення та запровадження депозитних продуктів для фізичних осіб, адже питома вага банків з часткою депозитів фізичним особам більше 50% у цих групах становить 100% та 65,17% відповідно.

Наразі концепт банківського бізнесу кардинально змінюється від повної модернізації банківських приміщень та активного розвитку безконтактних технологій до появи банківських продуктів нового покоління, які синтезують в собі елементи страхових або фондowych інструментів (структуровані, комбіновані та мультивалютні депозити) або представляють собою інноваційні фінансові технології по розміщенню ресурсів (краудфандінг, P2P кредитування та венчурне кредитування). Означені продуктові інновації вже зарекомендували себе як високоефективні та широко використовуються західними фінансово-кредитними установами.

Структуровані депозити, які ще мають назву «індексовані» або «market

linked deposits» [1, 2] являють собою комплексні банківські продукти, які на відміну від традиційних депозитних вкладів прив'язані до вартості певного фінансового інструменту (акції, похідного фінансового інструменту, відсоткових ставок, валюти тощо). Цей вид депозитів дає можливість отримати дохід у вигляді відсотків за депозитом та додаткову вигоду від вартості будь-якого фінансового інструменту. Деякі з українських банків, зокрема ПАТ «БТА Банк», вже пропонують індексовані вклади, які прив'язані до курсу іноземної валюти. Головною перевагою індексованих депозитів для банків є можливість захистити вкладників від валютних коливань та сприяти дедоларизації економіки.

Ще однією інновацією у депозитних операціях є комбіновані депозити з програмами страхування, які передбачають акумулювання відсотків за депозитом на рахунку страхування життя вкладника або у якості оплати суми туристичного страхування. Комбінований депозит дає можливість клієнту за спрощеною схемою отримати одразу два банківських продукти, а банку – змогу урізноманітнити власний депозитний портфель та посилити конкурентні переваги на ринку. Стосовно вітчизняного досвіду, слід відмітити кооперацію ПАТ «Промінвестбанк» зі страховою компанією «Вексель».

Іншим можливим рішенням захисту від змін валютного курсу для вкладників можуть стати мультивалютні вклади, які передбачають зберігання коштів у мінімум трьох валютах (долар, євро та гривня). Зазвичай відсотки за цими вкладками є значно нижче, аніж за традиційними депозитами, проте це дозволяє мінімізувати витрати банку та підвищити ефективність його відсоткової політики. Такі банки, як ПАТ КБ «Приватбанк», ПАТ «Альфа-банк» та АТ «Сбербанк Росії» вже пропонують мультивалютні вклади власним клієнтам.

Проблема фінансування малого та середнього бізнесу особливо гостро постає в умовах економічної нестабільності та низької інвестиційної привабливості та потребує від підприємств пошуку нових нестандартних засобів залучення коштів. Наразі цікавими з наукової точки зору є технології

краудфандінгу, P2P кредитування та венчурних позик, які вже набули широкого розповсюдження закордоном, проте залишаються досить новим явищем як для банків, так і для потенційних позичальників в Україні.

Традиційно P2P (Peer-to-Peer) кредит, або соціальна позика, є фінансовим інструментом отримання у позику грошових коштів одного суб'єкта від іншого за допомогою інтернет-платформ [3]. Головною перевагою для користувача є те, що ця технологія спрощує процедуру отримання кредиту. Незважаючи на те, що першими, хто запровадив P2P кредитування на фінансовий ринок були небанківські фінансові організації, сьогодні банки, розуміючи нові можливості P2P-платформ, починають активно долучатися до процесу соціального кредитування. Яскравим прикладом цього є банківська група «Альфа-Банк», яка має наміри змінити формат P2P-кредитування у рамках проектів Fintech.

Іншим інструментом отримання необхідного фінансування для підприємств є краудфандінг, який дещо близький до P2P кредитування, проте має власні особливості. На відміну від пірингового кредитування, при краудфандінгу у якості кредиторів виступає велика кількість людей, які інвестують кошти за допомогою інтернет-платформ на реалізацію певних проектів або ідей з метою отримання фіксованого доходу. Банки у процесі краудфандінгу виступають у якості фінансових посередників, які отримують комісійні доходи за перерахування коштів та позбавлені від ризику можливого дефолту позичальника, як при традиційному кредитуванні. Ринок краудфандінгу в Україні лише починає формуватися, проте той потенціал, який має ця технологія, дозволить банкам, з одного боку, без будь-яких втрат сприяти загальноекономічному розвитку, а з іншого боку – розвивати сегмент мікрокредитування.

Венчурний кредит представляє собою засіб залучення необхідних коштів для розвитку стартапів компаній, які не мають достатніх коштів або хочуть бути більш гнучкими; зазвичай венчурний кредит надається на строк до 3-х років із можливістю для кредитора придбати акції компанії позичальника у майбутньому та передбачає забезпечення у вигляді активів компанії або

спеціального обладнання [4]. Переваги венчурного кредитування для інвестора (банку) полягають в поступовому зростанні вартості бізнесу позичальника за рахунок отриманих коштів для стартапу, що знижує імовірність його дефолту та збільшує ринкову вартість акцій компанії. Окрім цього венчурне кредитування не передбачає оцінку кредитоспроможності позичальника на стадії видачі кредиту, що значно спрощує кредитний процес.

Отже, слід зазначити, що ефект від імплементації фінансових інновацій великою мірою залежить від попереднього виявлення напрямів їх запровадження та ретельного вибору їх видів з огляду на поточний рівень фінансової стійкості банку. Використання вітчизняними банками зарубіжного досвіду щодо конструювання та використання продуктивних фінансових інновацій сприятиме забезпеченню їх стійкого функціонування у довгостроковій перспективі.

Література:

1. Аврамчук Л. А. Інноваційні підходи до залучення депозитів банками як основного джерела фінансування / Л. А. Аврамчук, І. С. Сьомкіна // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Сер. : Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – 2013. – № 181(2). – С. 10-14.
2. Козьменко С. М. Маркетинг банківських інновацій / С. М. Козьменко, Т.А. Васильєва, С.В. Леонов // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – №1. – С. 13-28.
3. Петрушенко Ю. М. Розвиток методів колективного фінансування як фактор соціально-економічного розвитку територіальних громад / Ю. М. Петрушенко // Світ фінансів. – 2014. – №1. – С. 106-113.
4. Gordan P. Venture Debt: A Capital Idea for Startups / P. Gordan. - [Electronic resource]. - [Access mode]: http://www.kauffmanfellows.org/journal_posts/venture-debt-a-capital-idea-for-startups/